

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 15 – 2/2008.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/2_08/kei2_08.pdf]

AJANKOHTAISTA: SUKUPOULINÄKÖKULMIA VUODEN KIERTOON LIITTYVIIN RITUAALEIHIN

The Ritual Year and Gender, 22.–26.6.2008, Cork, Irlanti

Marja-Liisa Keinänen

Etnologien ja folkloristien kansainvälisen seuran (International Society of Ethnology and Folklore, SIEF) *Ritual Year* -työryhmä perustettiin neljä vuotta sitten Skotlannissa ja kuten nimestä ilmenee, se keskittyy etupäässä vuoden kiertoon liittyvien rituaalisten perinteiden tutkimukseen. Työryhmä määrittää myös elämänsykliin liittyvät rituaalit työsarkansa. Viime vuoden konferenssi tarkastelikin vuotuisten rituaalien ja elämänsykliin liittyvien rituaalien kytöksiä. Tänä vuonna työryhmä järjesti neljännen tapaamisensa seuran Derryn konferenssin jälkimainingeissa Corkissa, Irlannissa. Konferenssin erikoisteemana oli rituaalinen vuosi ja sukupuoli. Kattavan erikoisteman lisäksi konferenssin omiin vuotuisiin rituaaleihin kuuluu myös paneeli, jonka tarkastelun kohteena oli jokin erityinen vuotuinen juhlapäivä. Kaksi vuotta sitten Göteborgissa järjestetyn konferenssin teemana oli juhannus ja Corkissa puolestaan *May Day*. Vuosijuhlaprojektiin osallistuvien maiden edustajien tehtäväksi oli tällä kertaa annettu paikallisen vapunvieton kartoitus vuonna 2008, ja he raportoivat tuloksiaan Corkin tapaamisessa. Paneelia vetäneet Göteborgin perinnekulttuurin tutkijat, joiden yksi tämänhetkinen tehtävä on nykyperinteen monipuolinen dokumentointi (ks. <http://www.sofi.se/2274>), esittelivät pohjoismaista vappuaaton ja vapun viettoa. Riehakkaan pohjoismaisen vapun vieton vastapainoksi kuvasi Vilmos Voigt (Eötvös Loránd -yliopisto, Budapest) humoristisesti Unkarin hiipuvaa vappuperinnettä ja Mare Köiva (Tarton yliopisto) selvitteli historiallisesta näkökulmasta vappuaaton ja vapun päivän viettoa Virossa.

MUINAISKELTTILÄISESTÄ PERINNÖSTÄ RITUAALISEEN VUOTEEN JA SUKUPOULEEN

Brittein saarten kevätjuhlaperinteestä saimme tutustua muinaiskelttiläiseen *beltanen* viettoon, mutta myös nykyjuhliin, jotka eri tavoin hyödyntävät muinaiskelttiläistä perintöä. Neill Martin (Edinburghin yliopisto) esitteli juhlan modernia edinburghilaista versiota, *beltane*-juhlaa. Tämä juhla on eri alojen taiteilijoiden kelttiläiseen mytologiaan perustuva rekonstruktio ja vapaa uudelleentulkinta kevään vastaanottojuhlasta, joka kolmen muun vuodenaikojen käännekohtiin liittyvän juhlan ohella on vakiinnuttamassa asemaansa festivaaleistaan tunnetun Edinburghin nykyjuhlaperinteessä (ks. esimerkiksi www.beltane.org). Maria Teresa Agozzino (Ohio State University) taas analysoi *ritualesque*-termin avulla walesilaista keskikesän juhlaa, joka on postmoderni kooste muinaisista kevään eri juhliin liittyvistä elementeistä.

Vaikka työryhmän pyrkimyksenä on rajata tarkkaan konferenssiteemat, muodostui muu konferenssi sisältönsä puolesta melkoisen kirjavaksi. Esitelmöitsijät tarkastelivat konferenssin pääteemaa, rituaalista vuotta ja sukupuolta, hyvin erilaisista näkökulmista ja konteksteista käsin. Suurin osa esitelmistä oli empiriapainotteisia teoriakysymysten jäädessä taka-alalle. Konferenssin pääpuhujana, sosiaaliantropologi Peggy Reeves Sanday (University of Pennsylvania), oli kuitenkin kiinnostava poikkeus tästä. Hän analysoi länsisumatralaisen, matrilineaarisen (ja matriarkaalisena) (1) minangkabau-kansan rituaalista kalenteria ja kalendaarisiin rituaaleihin liittyvää sukupuolisymboliikkaa ja sukupuolista työnjakoa. Ennen islamin tuloa saarelle paikallinen vuotuinen kalenteri linkittyi agraarisiin käännekohtiin, mutta ajan myötä islamiin liittyvät juhlat sulautuivat paikalliseen kalenteriin. Kiinnostavaa on, että minangkabau-naisten on onnistunut säilyttää asemansa perinteisten elämänsäkausirituaalien toimittajina islamilaisessa kontekstissa. Sandayn mukaan nämä rituaalit myös vahvistavat naisten identiteettiä ja itsenäisyyttä naisina ja äiteinä. Myös sukupuolten työnjako perinteisissä minangkabau-seremonioissa heijastaa maternaalista perinnettä – prinsippi, joka on keskeinen tämän matrilineaarisen yhteisön maailmankuvassa.

Konferenssin toinen pääpuhujana Gearóid Ó Cruaíoch (Corgin yliopisto) teki perusteellisesti selkoa muinaiskelttiläisestä kalenterista ja siihen liittyvästä sukupuolisymboliikasta. Työryhmän puheenjohtajan, Emily Lylen (Edinburghin yliopisto) esitelmä edusti dumezililaista, indoeurooppalaista mytologian tutkimusta. Hän analysoi muinaiskelttiläisen kalenterin dualistista rakennetta ja sukupuolisymboliikkaa laajemmassa, indoeurooppalaisessa kontekstissa. Muutama muukin esitelmä kosketteli Irlannin myyttistä maisemaa historiallisen aineiston valossa.

RITUAALIPERINNE ELÄÄ JATKUVASSA MUUTOKSESSA

Historialliseen aineistoon perustuvat esitelmät olivat konferenssissa kuitenkin vähemmistönä, sillä suurin osa osallistujista kartoitti kenttätöiden pohjalta nykypäivän eurooppalaista rituaaliperinnettä ja käynnissä olevia muutosprosesseja. Useat esitelmät

kuvasivat, kuinka erityyppiset uuspakanistiset ryhmät hyödyntävät kelttiläistä ja muuta muinaiseurooppalaista perinnettä konstruoidessaan uusia rituaaleja ja vaihtoehtoisia identiteettejä. Konferenssin järjestäjä Jenny Butler (Corgin yliopisto) analysoi esitelmässään irlantilaisten uuspakanistien rituaalista vuotta sukupuolinäkökulmasta ja vuotuisriittien suhdetta elämänkausirituaaleihin. Marion Bowman (The Open University) puolestaan tarkasteli Glastonburyn vuodenkiertoon liittyviä rituaaleja ja symboliikkaa materiaalisesta näkökulmasta. Hän selvitti kuinka New Age -spesialistit hyvin tietoisesti tuottavat ja materialisoivat vuodenkiertoon liittyvää symboliikkaa esineiden, pukujen ja sisustusankaiden ynnä muun sellaisen rekvisiitan avulla. Myös Amy Whitehead (The Open University) analysoi uskonnon materiaalista ulottuvuutta, mutta toisessa uskonnollisessa kontekstissa. Hän tarkasteli yksityiskohtaisesti erään eteläespanjalaisen pikkukaupungin Maria-kulttiin liittyviä materiaalisia käytäntöjä. Hänen mukaansa Maria ei ole kultin harjoittajille aineeton representaatio vaan konkreettinen, ruumiillinen olento, jonka materiaalista ilmentymää, patsasta, kohdellaan kuten elävää naista, jota ryhmä naisia hoitaa ja pukee päivittäin.

Ritual Year -konferenssin päiväjärjestykseen kuuluu yleensä myös aktiivinen suomalais-ugrialaisten kansojen rituaaleja käsittelevä sessio. Aado Lintrop (Tarton Kirjallisuusmuseum) esitteli poikien ja tyttöjen keväisiä initiaatioita Udmurtiassa, Tatjana Minniyakhmetova (Innsbruckin yliopisto) kuvasi udmurttimiesten rituaaleja ja lopuksi Nadezhda Shutova (Venäjän Tiedeakatemia, Uralin osasto) udmurtti- ja besermannimiesten ja naisten rituaalisia käytäntöjä. Helena Ruotsala (Turun yliopisto) taas analysoi marien kalendaarirituaaleja, ja allekirjoittanut puhui ruoan symbolisista merkityksistä ajan tuottamisessa viime vuosisadan vaihteen Karjalassa.

VERKOSTOITUMINEN JATKUU

Ritual Year -tapaamiset tarjoavat rituaaliperinteistä ja perinteentutkimuksesta kiinnostuneelle oivallisen mahdollisuuden tutustua tämän päivän muuttuvaan eurooppalaiseen juhlaperinteeseen. Vaikka *Ritual Year* -tutkijat yleensä keskittyvät kapea-alaisesti oman erikoisalueensa kansallisen perinteen esittelyyn, luovat tapaamiset sekä niistä kootut julkaisut pohjaa myös näiden perinteiden tarkastelulle laajemmasta eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa esimerkiksi pohtia, kuinka nämä kansalliset perinteet kytkeytyvät laajempiin eurooppalaisiin ja globaaleihin prosesseihin ja kuinka niiden avulla rakennetaan kansallista identiteettiä muuttuvassa maailmassa.

Seuraava *Ritual Year* -tapaaminen järjestetään ensi kesänä Liettuassa, ja sen pääteemoihin kuuluvat naamiot, karnevaalit ja kulkueet sekä Baltian rituaalinen vuosi. Koska ensi vuonna tulee kuluneeksi sata vuotta Arnold van Gennepin klassikon *Rite de Passage* ilmestymisestä, järjestäjät toivovat myös esitelmää elämänkaareen liittyvistä rituaaleista. (Ks. <http://www.ritualyear.com>.)

VIITTEET

1. Kyseessä on eeminen termi *adat matriarchaat*. Minankabaut ovat omaksuneet kieleensä hollantilaisten kolonialistien käyttämän termin matrilineaarista yhteisöstään.

Filosofian tohtori Marja-Liisa Keinänen työskentelee Tukholman yliopiston uskontohistorian osastolla ja tutkii tällä hetkellä taloudenhoitoon liittyviä rituaalisia käytäntöjä.